

godina XXVIII • broj 1 • Split 1993

RAVNODUŠNOST

Protiv Hrvatske, a potom i Bosne i Hercegovine, vodi se već dvije godine osvajački rat. Iz dana u dan događaju se okrutni zločini za koje se smatralo da su u civiliziranom svijetu nemogući. Sve se to zbiva na kraju dvadesetog stoljeća u Europskom domu. Tako su, naime, pojedini političari počeli nazivati viziju nove Europe nakon sloma komunizma i pada željezne zavjese. Kakav je, zapravo, odnos mjerodavnih europskih političkih čimbenika, prije svega Europske zajednice (a i Amerike), prema ratu protiv dvije u međuvremenu međunarodno priznate europske države i prema patnji milijuna njihovih stanovnika.

Izuzevši časne i nama svima znane iznimke, Europa od početka pasivno i nemoćno promatra zločine, tolerira povratak rata na svoje područje, ne želi povući konzekvencije, te zaustaviti ubijanje i zaštititi žrtve. Mnogi su to već nazvali neoprostivom sramotom i moralnim porazom. Političari i stratezi na koje se taj sud odnosi ne pokazuju da ih takvi prigovori odveć pogađaju. Oni ne vode rat. Svoju moralnu i političku suodgovornost nastojali su od početka prekriti pronalazeći mehanizme vlastitog opravdanja i tražeći isprike za svoju ravnodušnost.

Prvi mehanizam ispričavanja bio je zatvaranje očiju pred istinom o pravom uzroku rata. Istina o ratu nije ih zanimala. Zato nisu ni htjeli identifikirati napadača i žrtvu, jer bi javnost, kod više jasnoće u tom pogledu, na njih vršila jači pritisak da poduzmu djelotvornije korake i zaštite žrtvu. Neke važne zapadne zemlje do danas se nisu o tome nedvosmisleno izjasnile. One još uvijek upotrebljavaju floskulu o podijeljenoj odgovornosti svih strana, iako sve činjenice govore suprotno tome. Takav stav ima za cilj da ih pred javnim mijenjem oslobodi od obveze djelotvornog zauzimanja za žrtve i suodgovornosti za učinjene zločine.

Drugi mehanizam ispričavanja sastoji se u tome da je velikosrpsko osvajanje i razaranje Hrvatske, te Bosne i Hercegovine, službeno okvalificirano kao građanski rat, a narodi na ovim prostorima dobili etiketu zaostalih balkanskih plemena koja svoje međusobne razmirice rješavaju

na tako brutaln način. U mnogim zapadnim medijima rat se još uvijek tako i naziva. Iako ovaj sukob po svojim bitnim značajkama to nije, ipak smišljeno i uporno pribjegava se takvoj kvalifikaciji da bi se dobio alibi za nemiješanje u unutarnje stvari drugih država i oslobodilo od obveze i suodgovornosti. Tako, ne bez cinizma, Europa prepušta takozvane strane u sukobu da se vojno i gospodarski iscrpe pa će valjda onda već prestati ratovati. Tome treba pripomoći i zabrana izvoza oružja u ovo područje bez obzira koga pogađa i da li možda samo uvećava patnje i podržava nepravedno stanje.

Kad javnost, pod dojmom užasnih slika s ovih strana, ipak počne od političara tražiti djelotvornija sredstva za obustavljanje rata, oni odobre nove količine humanitarne pomoći za hrvatske prognanike i opkoljene bosanske gradove. Istodobno u medijima izlaze napisi o mahom negativnim pojavama iz hrvatskog političkog života koristeći se izjavama ekstremnih ljudi iz same Hrvatske. Tendenciozno iznošenje samo tamnih strana i stavljanje Hrvatske pod povećalo, ima za cilj da otupi zahtjeve javnosti i da opravda vlastitu neaktivnost prikazujući stupanj hrvatske (ne)demokracije kao nedostojan veće potpore. Oni koji su dopustili razaranje i masakar Vukovara, simbola hrvatskih stradanja, sad pokazuju izuzetnu brigu za slobodu medija u Hrvatskoj. Pritom je, dakako, opće poznato da je u svim srednjoeuropskim zemljama koje su tek proizašle iz sloma komunizma demokratski poredak tek u začetku. No, njega i u zapadnim zemljama ne krasi samo odlike, već ga prate i opterećuju stalne afere i korupcija.

Otkuda ta začuđujuća nezainteresiranost za temeljne vrednote: prava pojedinaca i naroda na život, slobodu i samostojnost. Europu danas najviše ugrožava ravnodušnost, primijetio je nedavno poljski povjesničar B. Geremek. Mediji i političari su dobrim dijelom otupili i pomalo se navikli na najnovije ratne odvratnosti. U javnosti je prisutan prezir i protivljenje ubijanju, razaranju, progonima i silovanjima. No, izuzev u karitativnim i humanitarnim akcijama, on se ne može izraziti na drugi djelotvorniji način. Javnost se protivi ratu, ali je nemoćna da ga zaustavi. Europske vrednote i tradicije ljudskih prava i prava naroda koje su izrasle iz kršćanskih korijena, pokazuju se slabim i nemoćnim. One nisu postale orijentacija i smjernica za političko pa i vojno djelovanje. Europa ih je žrtvovala u korist gospodarskih interesa i moći kapitala, koji se ne vodi načelima pravednosti i slobode, nego zakonima tržišta čijem nesmetanom širenju novonastale države izgledaju kao smetnja.

Teško su povrijeđene temeljne moralne norme i mjerila, a ne događa se ništa, što bi se trebalo dogoditi da se zaustavi neobarbarizam. Ljudi će od sada početi manje slušati svoju savjest, ili taj glas neće uzimati tako ozbiljno, a više će slušati glas svojih političara i stratega, primjećuje jedan njemački kritičar. Duhovni refleksi će još više otupiti i zakržljati, što je već očividno. Političari, željni vlasti, i dalje će kod svojih birača apelirati samo na gospodarske i konzumatorske interese: sigurnost zarade, povećanje blagostanja. Oni će svoja mjerila nametati kao primarna društva u cjelini, isključujući svako odricanje ili nesigurnost. Politika se odlučila dati prednost upravo tim interesima pred ovim duhovnim vrednotama, jer njihovu povredu ne sankcionira. Kuda ide, zapravo, društvo koje jednom zanemari ili poremeti temeljne moralne norme?

Crkva kao zajednica koja posreduje Božje spasenje ljudima ima zadaću da razotkriva takve mehanizme bijega od vlastite odgovornosti, svajljanja krivice na druge i traženje alibija za vlastite propuste. Nasuprot moralne ravnodušnosti i proširenog relativizma Crkva inzistira na dužnosti čovjeka da traži istinu, jer samo Istina Božja, koja se u Isusu Kristu objavila kao ljubav, može čovjeka osloboditi. Ljudske vrednote i prava na koje se Europa toliko zaklinje, izobličuju se u svojju suprotnost, ako izgube živu vezu sa svojim transcendentnim temeljom i izvorom. To se može zorno očitati na primjeru odnosa prema ovom ratu.

Crkva u Hrvata oglasila se je u raznim povodima i prigodama, preko kardinala Kuharića i u istupima niza naših biskupa, i pokazala je praktično svoj odnos prema ovom ratu. Ratna razaranja i ubijanja, pljačke, progoni i nasilje nad pojedincima i grupama zaslužuju svaku osudu. Crkva odbacuje mržnju i osvetu, kao kršćanskoj vjeri neprimjerenu reakciju na počinjene zločine i nanesene nepravde, ali ističe pravo i dužnost građana da brane svoju domovinu. Ona se od početka brine za stradale i svestrano pomaže prognanike i izbjeglice.

Međutim, nedostaje sustavni i dublji pristup problemima koje nam je rat nametnuo kao kršćanima i Crkvi. Sadašnje nedaće i iskušenja izazvale su krizu našega dosadašnjeg kršćanskog identiteta. Osvajački rat protiv naše Domovine poljuljao je, naime, neka temeljna moralna načela i dovodi u pitanje dosadašnje norme. Mnogi kršćani su na velikim kušnjama, duboko uznemireni i nesigurni glede svojih kršćanskih dužnosti i obveza u novim okolnostima. Samo deklarativne izjave i prigodna obraćanja crkvenih autoriteta nisu dostatna pomoć. Bez pomnog sagledavanja vjerničke krize nije nam se moguće na duhovnom planu primjereno suočiti s našom konkretnom stvarnošću. Nužan je prije svega jasan glas hrvatskih biskupa, kao autentičnih tumača vjere, koji će vođeni duhom Evandjelja u ovom prijelomnom vremenu i stradanjima razložiti temeljna načela vjere koja kršćanske vjernike obvezuju: u ratu i obrani Domovine, u pretvorbi poduzeća, skrbi za najpotrebnije i svakom političkom djelovanju. Od bitne je važnosti da se s tog mjesta ohrabruje i tješi u nevolji, budi savjest, jača vjera i nada u pobjedu Božje istine i pravednosti, potiče na kršćansku solidarnost, suzbija štetna ponašanja, pruža konkretna orijentacija i daju naputci svećenicima i laicima. Sveukupan navještaj vjere valja samokritično prilagoditi izazovnim prilikama. One su znak vremena našoj Crkvi kojega ona ne smije previdjeti, nego ga rasvijetliti svjetlom Evandjelja da bi u tom susretu vjera dobila svoj novi životni izraz.